basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA VUMBIRHI (P2)

MUDYAXIHI/KHOTAVUXIKA 2026

XILETELO XA MAKOREKETELO

TIMARAKA: 70

Xiletelo xa makoreketelo lexi na tipheji ta 11.

XIYENGE XA A: NOVHELE

NDZI NGO TINCIKI! – FA Thuketana

XIVUTISO XA 1: XIMBANGU

1.1 Endleleni yo ya emasirheni/Eswilahlweni.√ (1)

1.2 Hileswi Ntekele a ri munhu wo tikukumuxa no tekela van'wana ehansi.√√ (2)

1.3 A ku lovile N'wa-Xitlhelana na Rice, a ku ri siku ra ku lahliwa ka vona.√√ (2)

1.4 Manayila na Mpfuleni va balekile ekaya endzhaku ka loko va xanisiwile hi tatana wa vona.√√ (2)

1.5 Ntekele i ximunhuhatwankulu√ hikuva u na ku navela ku pfuxeriwa bindzu ra yena kambe wa tsandzeka ku fikelela ku navela ka yena hikuva Manayila a nga pfumeli ku tekiwa hi Muzayiwe, loyi a fanele a pfuxela tatana wa yena bindzu.√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

1.6 Nkongomelo wa tsalwa leri hileswaku ku navela ka munhu ku nga endla leswaku munhu a rivala no lahlekeriwa hi leswi a nga na swona swa nkoka.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

1.7 file/B.√ (1)

1.8 Jamboti u kumile xintshuxo loko a ta va a kumile ntiyiso hi ku humelela ka Manayila eswilahlweni laha a ri kona.√ (1)

1.9 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: A ndzi ta tshama ehansi na nuna wa mina hi lulamisa laha ku nga hoxeka kona/A ndzi ta teka vana va mina hi famba hi hambana na maxangu.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

1.10 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: Ndzi nga va lemukisa hi khombo ra ku hahlukeriwa hi mindyangu ya vona loko va nga rhandzi no xixima mindyangu ya vona.√√
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.) (2)

1.11 Muzayiwe. √ (1)

1.12 Ntekele a ri munhu wo hlonipheka etikweni tanihileswi a ri nkulukumba wa kereke na ku va n'wamabindzu naswona a fumile.√√ (2)

1.13 A a hlamarisiwa hileswi a tiva tatana wa yena a ri munhu wo venga byalwa kambe a n'wi vona a pyopyiwile.√√ (2)

1.14 Scarface√ na Bull.√ (2)

1.15 Endzhaku ka loko va kunguhatile ku dlaya *baas* Donder, Jamboti u cincile miehleketo a lamulela *baas* Donder loko Bull na Scarface va lava ku n'wi dlaya.√√ (2)

1.16 A hi swona, nkhuvo a wa ha vangi kona hikuva Manayila u vile a nyamalala hi siku ra nkhuvo.√√ (2)

1.17 A talele hi rivengo na xihlawulambala eka Vantima.√√ (2)

1.18 I Manayila,√ hikuva u tsandzekisa tata wa yena ku fikelela ku navela ka yena ko pfuxeriwa bindzu na ku tlhelela eka xiyimo lexi a ri eka xona xa vutsutsu na ku xiximiwa hikuva a ala ku tekana na Muzayiwe loyi a fanele ku pfuxela tata wa yena bindzu.√ (2)

1.19 Mukamberiwa u ta aneka vonelo ra yena. Xik.: A hi mhaka ya kahle, hikuva rifumo ra hela nkarhi wun'wana na wun'wana.√ (1)

1.20 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: Ndzi nga va tsundzuxa leswaku va tshika ku sandza maambalelo ya vapfumeri van'wana tanihileswi vanhu va nga ringaneki hi tlhelo ra swa le maandleni.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 35

XIYENGE XA B: NTLANGU

BYOKOTA MADLAYISANA – MM Marhanele

XIVUTISO XA 2: XIMBANGU

2.1 Hi le mutini wa n'anga Mavundza. √ (1)

2.2 Hileswi a va ri vanhu lava rhandzanaka na ku komba leswaku u n'wi rhandza ngopfu.√√ (2)

2.3 Gezani u biwile hi Mathebula hikuva u n'wi kumile a ri na nsati wa yena Makhanana tanihileswi a va rhandzana.√√ (2)

2.4 Mathebula i munhu loyi a xiximaka mindyangu ya vanhu van'wana a tlhela a ri na ku twela vusiwana√, kasi Mavundza i munhu wo delela no ka a nga xiximi mindyangu ya vanhu van'wana. √ (2)

2.5 Makhanana, hi yena a hlanganaka na swiyimo swo tika eka tsalwa hikokwalaho ka ku tinghenisa eka timhaka ta vugangu a ri nsati wa munhu.√√ (2)

2.6 Nkongomelo i ku lava leswaku vanhu va kota ku vona vubihi byo va u nga tshembeki eka murhandziwa wa wena.√√ (2)

2.7 sasekile./B.√ (1)

2.8 Mathebula u tekile xiboho xo rivalela Makhanana a tlhela a hambana na yena.√√ (2)

2.9 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: Munhu loyi a dlayaka vanhu hindlela yo va chelela a ndzi ta n'wi pfalela ekhotsweni vutomi bya yena hinkwabyo. √√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

2.10 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: U hi lemukisa hi khombo leri nga kona loko u tinghenisa eka timhaka ta vugangu na nsati wa munhu, hikuva Mavundza eku heteleleni swi n'wi vangerile rifu ra tingana. √√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

2.11 N'wa-Ridonga. √ (1)

2.12 N'wa-Rimbelule u hlamusela timhaka ta ku dlayiwa ka Gezani hi ku cheleriwa xiganama hi Mavundza hindlela yo twisiseka na ku khorwisa hikuva endzhaku ka vulavisisi, leswi a swi hlamuseleke swi vile ntiyiso.√√ (2)

2.13 Swi hi paluxela ku chuhwa ka yena hikuva ntiyiso a wu kumekile.√√ (2)

2.14 Mamburu, √ Mazibuko, √ Macha-vavasati, √ Mabokoro, √ Nguyuza, √ Msapa.√ (Tinhlamulo timbirhi ntsena.) (2)

2.15 Gezani a nga chavi ku vulavula hi ta rirhandzu ra vona na Makhanana√, kasi Mavundza u rhandzana na Makhanana hi ku tumbela/exihundleni. √ (2)

2.16 Hi swona, hikuva hosi Magamana a a tekile sesi wa Msapa loyi a ri ndhuna.√√ (2)

2.17 U kombisa leswaku matimba ya tin'anga leti yena a nga khendla eka tona ya tlula matimba ya vun'anga bya Mavundza.√ (1)

2.18 I Mathebula,√ hikuva u sivela Makhanana ku a va na swigangu tanihileswi a nga nsati wa yena. √ (2)

2.19 Marito lawa ya komba matimba ya vurhangeri bya mafumelo ya yena.√ (1)

2.20 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: Ndzi nga va tsundzuxa leswaku a va tshiki ku tirhisa nawu wa ku loko u dlayile munhu un'wana u fanele ku dlayiwa, hikuva a wu amukeleki.√√ (2)
[35]

XIVUTISO XA 3: *KU DYELA NYAMA EMATLUKENI – DJ Risenga*

3.1 A ku ri siku ra Sonto.√ (1)

3.2 A komberiwile hi Piet leswaku a ta pfuneta eka ku langutisa Vukosi leswi a ri kusuhi na ku kuma n'wana.√√ (2)

3.3 A ku ri timhaka ta leswaku mali ya vona yo tala a yi ya ka swa vutshunguri hikokwalaho ka xiyimo xa Vukosi xa vuyimani√, naswona va hetile tin'hweti tinharhu.√ (2)

3.4 U komberile mabisikwitsi√ na manghilazi yo nwa hi wona.√ (2)

3.5 Ma'am Joyce i ximunhuhatwankulu√, hikuva u navela ku cinca vutomi bya yena hi ku rhurha a ya tshama exilungwini, kambe u siveriwa hi nuna na ku hela ka mali.√ (2)

3.6 Nkongomelo wa tsalwa leri i ku komba nyanyuko lowu vangiwaka hi ku tsandzeka ku twisisa leswaku timfanelo ti fambisana na vutihlamuleri.√√ (2)

3.7 hatlisa./B. √ (1)

3.8 Ma'am Joyce, mana wa Vukosi u va xaverile yindlu leyikulu va ya tshama eka yona.√√ (2)

3.9 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: A ndzi ta vulavurisana na mana wa mina exihundleni hi tlhelo ra maambalelo ya yena.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

3.10 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: Mutsari u lemukisa vahlayi hi khombo leri nga va ka kona loko munhu a kuma mali ya phenxeni a nga yi tirhisi kahle.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

3.11 I Piet √ na Vukosi. √ (2)

3.12 Hikuva Piet a nga si lovola Vukosi.√√ (2)

3.13 Loko a kumile mali u n'wi andlalerile timhaka hinkwato naswona a nga swi endlangi xihundla.√√ (2)

3.14 Ma'am Joyce a nga kombisi ku xixima naswona u tekela nuna wa yena ehansi√, kasi Vukosi u xixima nuna wa yena a tlhela a n'wi komba rirhandzu. √ (2)

3.15 A hi swona, hikuva va holovile swinene Vhakisa a kala a lan'wa a tlhelela ekaya.√√ (2)

3.16 Hi ku a va tiva na ku va komba leswaku ambalelo ra vona ra nyumisa naswona a ri amukeleki.√√ (2)

3.17 I Mzamani, √ hikuva hi yena a sivelaka Ma'am Joyce ku rhurha a ya tshama eKremetart leswi a ku ri ku navela ka mbilu ya yena hinkwayo.√ (2)

3.18 Marito lama ya paluxa leswaku mahanyelo ya Mzamani ma kahle naswona i munhu wo twisisa, a nga swi kota ku burisana na Ma'am Joyce na Xilavi hi mahanyelo ya vona yo biha.√ (1)

3.19 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: Ndzi nga va tsundzuxa leswaku va nga tirhisi mali hindlela ya vusopfa hikuva endzhaku ka ku kuma mali ya phenxeni a ka ha ri na mali yin'wana yi kumekaka.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)
[35]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 35

XIYENGE XA C: SWIRUNGULWANA/SWIHUNGWANA

XA MUGANGA – SJ Malungana na KA Khosa

XIVUTISO XA 4

4.1 'MAPENGA NA HOMU EKHOVENI' – KA Khosa

4.1.1 Mpfhukwe. √ (1)

4.1.2 A chava ku a nga hatla a kumeka tanihileswi a ri ku laviweni. √√ (2)

4.1.3 Mahlaule a a kumile rifuwo ra yena ra tihomu hi ku lovoriwa ka vana va yena va xisati.√√ (2)

4.1.4 Va yelana hikuva va twananile ku baleka na rifuwo ra Mahlaule.√√ (2)

4.1.5 U khomiwile hi tingana√ hikuva a ehleketa leswaku va nge he pfuki va hlanganile.√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

4.1.6 Makwanga ya nga ku endlisa swilo swo ka swi nga amukeleki evuton'wini.√√ (2)

4.1.7 khombo ra rifu./B.√ (1)

4.1.8 Xa ku kuma ndyangu wa yena wu tlhelela eNchangana.√√ (2)

4.1.9 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: A ndzi ta teka rendzo ndzi famba ndzi va lava, loko ndzi va kumile ndzi va rivalela hi aka ndyangu ku ya emahlweni.

KUMBE

A ndzi nga ta tikarhata ndzi famba ndzi va lava, a ndzi to ya mangala mhaka leyi emaphoriseni va vuyisa rifuwo ra mina swa vuxaka swi hela.√√ (2)

4.1.10 Mukamberiwa u ta nyika nhlamulo ya yena. Xik.: U hi lemukisa hi khombo leri va ka kona ra ku vengana ka vamakwavo na vana va vona.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

4.2 'SWA ANTSWA NDZI PHULA BYI HOLA' – SJ Malungana

4.2.1 Ntshikiwana.√ (1)

4.2.2 A karhatiwa hi ku tsandzeka ku lawula vadyondzisi exikolweni.√√ (2)

4.2.3 Hikuva Sasavona n'wana wa yena a a onhiwile hi mudyondzisi kwale xikolweni.√√ (2)

4.2.4 Salani u vitanile Sasavona ku n'wi vutisisa hi mhaka ya vuxaka bya yena na mudyondzisi, kutani Sasavona u pfumerile leswaku u rhandzana na Phyandlasa.√√ (2)

4.2.5 Ntshikiwana a nga hloniphi vadyondzisi va yena√, kasi Sasavona a nga ri na vutihlamuleri eka swiendlo swa yena. √ (2)

4.2.6 Hi swona, hikuva u rhangile hi le ka nhloko ya xikolo se a lava ku hundzela eka mukamberi wa swikolo. √√ (2)

4.2.7 Hetisani a a vona wonge Salani a a sirhelela mudyondzisi Phyandlasa eka nandzu wa ku onha Sasavona.√√ (2)

4.2.8 Phyandlasa u ya emahlweni a rhandzana na ku onha vadyondzi va xikolo hambiloko a tshinyiwa a nga tshiki, yena u hlamulela etlhelo.√ (1)

4.2.9 Marito lama ya paluxa leswaku i munhu wo rhula wo lava ku endla swilo hindlela yo yingiselana.√ (1)

4.2.10 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: A ndzi ta n'wi tsundzuxa leswaku a nga tshiki ntirho kambe a ya ka mukamberi ku ya kuma ku pfuniwa eka ku tikeriwa ka yena.√√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 35

XIYENGE XA D: VUTLHOKOVETSERI – KG BALOYI

XIVUTISO XA 5

5.1 **'RIBYE' – KG Baloyi**

5.1.1 Mutlhokovetseri u humelerisa hungunkulu ra ribye leri nga lo tshama, ri nga tiviki ku ya helo, laha ribye ri nga kona ku rhurile swinene naswona ra naveriwa hi vanhu hikuva vona va tshamela ku tirha na ku tlhela va hlangana na swiphiqo swo hambanahambana. √√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

5.1.2 Mbyana yi famba yi ya onhela vanhu, kasi ribye a ri fambi handle ka ku susiwa. √√ (2)

5.1.3 'maxuxu'. √ (1)

5.1.4 I ku tiyisisa/ku tshikelela nkoka wa risivikomba 'lava', leri yimelaka vanhu vo hambanahambana lava tirhisaka ribye hi tindlela to hambanahambana. √√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

5.1.5 Mona swi vula ku va munhu a ri na nsele/lunya na ku ka a nga tweli vanhu van'wana.√ Mutlhokovetseri u tirhisile rito 'mona' ku hlamusela leswaku munhu un'wana na un'wana u tirhisa ribye hindlela leyi a yi tsakelaka. √√ (3)

5.1.6 Ndzimana ya 4 yi paluxa ku navela loku mutlhokovetseri a nga na kona hi vutomi bya ribye leri nga na ntshamiseko na ku rhula.√√ (2)

5.1.7 Maendlelo./A. √ (1)

5.1.8 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo ya yena. Xik.: Ndzi dyondzile leswaku matikhomelo lamanene eku hanyeni i mhaka ya kahle. √√
(Amukela na tin'wana tidyondzo leti twisisekaka.) (2)

5.1.9 Ku tshamiseka kahle. √ (1)

5.1.10 Swa humelela hikuva ribye loko ri tshamile a ri suki handle ka ku va munhu a ri susa. √√
(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

5.2 **'I VUNGHWAZI MUNI?' – KG Baloyi**

5.2.1 Xitlhokovetselo lexi xi vulavula hi munhu loyi a nga kuma rifumo kutani a nga ha vi na mhaka na vanhu van'wana. U sungula ku kholela maxaka, vaakatiko, swisiwana na vapfumari, a rivala leswaku vukosi bya hela. √√ (2)

5.2.2 U tirhisile xivulavulelo ku hlamusela leswaku rifumo leri a tikukumuxa hi rona a ri hlwelangi ku hela. √√ (2)

5.2.3 Xifaniso xa munhu loyi a khola/tikukumuxa loko a ha ri na rifumo kambe eku heteleleni ri n'wi helela a sala a nga ha ri na nchumu.√√ (2)

5.2.4 U tirhise xivutiso. √ (1)

5.2.5 U hlamusela leswaku kusukela munhu loyi ku tlhokovetseriwaka hi yena a kumile rifumo a nga swi koti ku hanya na vanhu van'wana kahle naswona a va tekela ehansi.√√ (2)

5.2.6 tonga./C. √ (1)

5.2.7 Nkongomelo wa xitlhokovetselo hileswaku loko vanhu va kuma rifumo va sungula ku cinca mahanyelo. √√ (2)

5.2.8 Thoni yo khunguvanyeka, √ hikuva mutlhokovetseri a nga tsakisiwi hi hanyelo ra munhu loyi a cinceke mahanyelo hikuva a kumile rifumo. √√ (3)

5.2.9 Mukamberiwa u ta nyika xitsundzuxo xa yena. Xik.: Ndzi nga n'wi tsundzuxa leswaku a tshika ku kholela vanhu van'wana hikokwalaho ka ku va a ri na mali/rifumo. √√

(Amukela na tin'wana tinhlamulo leti twisisekaka.) (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA D: 35
NTSENGO WA TIMARAKA: 70